

مجله پژوهش
۱۳۹۱-۹۸

معیارهای مکانی در تعاملات اجتماعی

مؤلف:
شاهین جهانگیریان

www.ketab.ir

سرشناسه	جهانگیر بلورچیان، شاهین، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	معیارهای مکانی در تعاملات اجتماعی / مولف شاهین جهانگیر بلورچیان.
مشخصات نشر	تهران : آرمان دانش، ۱۳۹۶.
مشخصه ظاهری	۱۴۱ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۶۲۸-۲۲-۴ : ۶۰۰۰۰ ریال
وصفیت هرست نویسی	فیفا
موضوع	کاربری زمینهای شهری -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	Land use, Urban -- Iran -- Case studies:
موضوع	شهرسازی -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی -- نمونه‌پژوهی
موضوع	City planning -- Social aspects -- Iran -- Case studies
موضوع	شهرسازی -- ایران -- طرح و برنامه‌ریزی -- نمونه‌پژوهی
موضوع	.City planning -- Iran -- Design-- Case studies:
رده‌بندی کنگره	HD۱۳۹۱ ج ۹ م ۱۳۹ :
رده‌بندی دیویی	۹۵۵/۳۳۳ :
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۰۱۰۸۶ :

انتشارات آرمان دانش

نام کتاب: معیارهای مکانی در تعاملات اجتماعی

نویسنده: شاهین جهانگیر بلورچیان

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۶

چاپ: قائم

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۲۸-۲۲-۴

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱۶۶۹۸۸۷۳۰

۱۱	 مقدمه
----	-------------

فصل اول : کلیات تحقیق

۱۵	 ۱-۲: اهداف پژوهش
۱۶	 ۱-۳: فرضیه پژوهش
۱۶	 ۱-۴: مفاهیم و واژگان تحقیق
۱۶	 ۱-۴-۱: شهر
۱۸	 ۱-۴-۲: سرانه شهری
۱۸	 ۱-۴-۳: تراکم
۱۸	 ۱-۴-۴: کاربری زمین
۱۸	 ۱-۴-۵: توزیع فضایی (برکنندگی فضایی)
۱۹	 ۱-۴-۶: شعاع دسترسی
۱۹	 ۱-۴-۷: حوزه نفوذ شهر
۱۹	 ۱-۴-۸: اصل سازگاری
۱۹	 ۱-۴-۹: اجتماع
۲۰	 ۱-۴-۱۰: مولفه های اجتماعی و اقتصادی
۲۰	 ۱-۵: مشکلات و موانع تحقیق
۲۰	 ۱-۶: محدوده زمانی - مکانی تحقیق

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

۲۴	 ۲-۱: پیشینه تحقیق
۲۷	 ۲-۲: معیارهای مکانی در شکل گیری شهرها
۲۸	 ۲-۳: مفاهیم پایه ای - اصلی و واژگان تحقیق
۲۸	 ۱-۲-۳: شهر و تعاریف آن
۲۸	 ۲-۳-۲: شهر ، پیدایش و توسعه ای آن
۲۹	 ۲-۴: برنامه ریزی کاربری زمین شهری
۳۰	 ۲-۵: برخی از نظریه های کاربری اراضی شهری
۳۰	 ۲-۵-۱: نظریه نقش اجتماعی زمین
۳۱	 ۲-۵-۲: نظریه نقش اقتصادی زمین
۳۱	 ۲-۵-۳: نظریه نقش طبیعی زمین
۳۲	 ۲-۵-۴: نظریه برنامه ای
۳۲	 ۲-۵-۵: نظریه ساماندهی زمین
۳۳	 ۲-۵-۶: نظریه کارکردگرایی
۳۳	 ۲-۵-۷: نظریه توسعه پایدار کاربری زمین

۳۴	۶-۲: فرایند برنامه ریزی کاربری زمین
۳۸	۷-۲: معیارهای مکانی کاربری زمین
۳۸	۱-۷-۲: سازگاری
۳۹	۲-۷-۲: آسایش
۳۹	۳-۷-۲: کارایی
۳۹	۴-۷-۲: مطلوبیت
۴۰	۵-۷-۲: سلامتی (شهر سالم)
۴۰	۶-۷-۲: ایمنی
۴۱	۸-۲: مشخصات مکانی کاربری زمین
۴۱	۹-۲: استانداردهای فضایی کاربری زمین
۴۲	۱-۱۰-۲: عوامل مؤثر در تدوین استانداردهای فضایی کاربری زمین
۴۴	۱-۱۰-۲: منطقه بندی کاربری زمین
۴۵	۲-۱۱-۱: مکان
۴۵	۱-۱۱-۲: شاخص مکانی مکانی
۴۶	۲-۱۱-۲: اهداف مکانی
۴۷	۲-۱۲: کاربری زمین
۴۸	۲-۱۳: استانداردهای فضایی کاربری زمین
۴۹	۲-۱۳-۱: عوامل مؤثر در تدوین استانداردهای فضایی کاربری زمین
۵۰	۲-۱۴: منطقه بندی کاربری زمین
۵۱	۲-۱۵: اهداف کاربری زمین
۵۱	۲-۱۵-۱: اهداف محیطی
۵۱	۲-۱۵-۲: اهداف اجتماعی
۵۲	۲-۱۵-۳: اهداف اقتصادی
۵۲	۲-۱۵-۴: اهداف کالبدی

فصل سوم: روش اجرای تحقیق

۵۴	۳-۱: ابزار گردآوری اطلاعات
۵۴	۳-۲: جامعه آماری
۵۴	۳-۳: محدوده زمانی - مکانی تحقیق
۵۴	۳-۴: ویژگی های جغرافیایی شهر لاهیجان
۵۴	۱-۴-۳: موقعیت
۵۵	۲-۴-۳: موقعیت نسبی
۵۵	۳-۴-۳: موقعیت سیاسی
۵۵	۳-۵: عوامل محدود کننده جغرافیایی شهر لاهیجان
۵۶	۳-۶: اقلیم

۵۶	۳-۷: شیب.....
۵۸	۸-۳: زلزله.....
۵۹	۹-۳: آب های زیرزمینی.....
۶۰	۱۰-۳: محورهای ارتباطی.....
۶۱	۱۱-۳: ویژگیهای کالبدی.....
۶۳	۱۲-۳: موقعیت گنجایش و کیفیت مراکز و شبکه تأسیسات شهری.....
۶۳	۱-۱۲-۳: آب.....
۶۵	۲-۱۲-۳: فاضلاب.....
۶۷	۳-۱۲-۳: ز.....
۶۹	۴-۱۲-۳: رق.....
۶۹	۵-۱۲-۳: مابرات.....
۶۹	۳-۱۲-۶: دفع زباله.....
۷۰	۷-۱۲-۳: مکان در زباله.....
۷۰	۳-۱۳: وضع شبکه بندی.....
۷۲	۴-۱۴-۳: مرزبندیهای شهر و تأسیسات.....
۷۲	۱-۱۴-۳: مرزبندی های شهر.....
۷۳	۳-۱۵: ساختار و الگوی مراکز شهری: نظام.....
۷۴	۱-۱۵-۳: الگوی مراکز تک هسته ای.....
۷۴	۲-۱۵-۳: الگوی مراکز چند هسته ای.....
۷۵	۱۶-۳: بافت های شهری.....
۷۵	۳-۱۷: ترکیب (دانه بندی).....
۷۶	۱-۱۷-۳: دانه بندی ریز.....
۷۶	۲-۱۷-۳: دانه بندی متوسط.....
۷۶	۳-۱۷-۳: دانه بندی درشت.....
۷۷	۳-۱۷-۴: تراکم بافت (فشردهگی).....
۷۷	۳-۱۷-۵: بافت ارگانیک (کهن و خودرو).....
۷۸	۶-۱۷-۳: بافت های شطرنجی.....
۷۸	۳-۱۸: وجه تسمیه.....
۸۰	۳-۱۹: شناخت وضع موجود در مقیاس شهر و محله.....
۸۰	۱-۱۹-۳: سازمان فضایی.....
۸۰	۲-۱۹-۳: الگو و ساختار شبکه اصلی حمل و نقل.....
۸۲	۳-۱۹-۳: ورودی ها و محورهای عبوری عمده.....
۸۳	۴-۱۹-۳: خدمات اصلی و عمده ی شهر.....
۸۳	۵-۱۹-۳: کاربری های ویژه.....

۸۴	۶-۱۹-۳: عناصر شاخص طبیعی
۸۴	۷-۱۹-۳: عناصر شاخص مصنوع
۸۴	۲۰-۳: سازمان کالبدی
۸۵	۳-۲۱: شناسایی معیار ها
۸۵	۳-۲۱-۱: معیار قابلیت پیاده روی
۸۵	۳-۲۱-۲: معیار اتصال و پیوستگی
۸۶	۳-۲۱-۳: معیار تنوع و اختلاط کاربری
۸۶	۳-۲۱-۴: معیار گوناگونی مسکن
۸۷	۳-۲۱-۵: معیار بهبود کیفیت معماری و طراحی شهری
۸۷	۳-۲۱-۶: معیار حفظ و تقویت ساختار واحدهای همسایگی سنتی
۸۷	۳-۲۱-۷: معیار تقویت حمل و نقل عمومی
۸۸	۳-۲۱-۸: معیار حفظ و تقویت فضاهای باز عمومی و سبز
۸۹	۳-۲۲: تراکم مسکن در سطح شهر و تغییرات آن در مناطق مختلف
۹۱	۳-۱: مطالعات کیفی
۹۱	۳-۱-۱: تاسیسات رفاهی

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۹۶	۴-۱: کاربری اراضی شهر برحسب کاربری های مختلف
۹۸	۴-۲: کاربری های شهر لاهیجان (۱۳۹۲) - ضمیمه شهر
۹۹	۴-۱: تغییرات تعداد جمعیت شهر لاهیجان در سالهای ۹۰-۱۳۳۵
۱۰۱	۴-۲: شاخص نسبت جنسی شهر لاهیجان طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۸۵
۱۰۴	۴-۳: وضع کمی و کیفی کالبدی کارکردهای مختلف شهر لاهیجان
۱۰۵	۴-۳-۱: تجاری
۱۰۵	۴-۳-۲: آموزش، تحقیقات و فن آوری
۱۰۵	۴-۳-۳: فرهنگی
۱۰۶	۴-۳-۴: مذهبی
۱۰۶	۴-۳-۵: تفریحی - گردشگری
۱۰۹	۴-۳-۶: درمانی
۱۰۹	۷-۳-۴: ورزشی
۱۱۱	۸-۳-۴: اداری
۱۱۲	۹-۳-۴: پارک و فضای سبز
۱۱۲	۱۰-۳-۴: حمل و نقل و انبارداری
۱۱۳	۴-۴: تحلیل کاربری اراضی نواحی شهری لاهیجان

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۲۸	۵-۱: تحلیل فرضیه
-----	------------------

۱۳۳	۲-۵: جمع بندی
۱۳۴	۵-۳: پیشنهادات
۱۳۴	۱-۳-۵: کاربری اراضی
۱۳۴	۲-۳-۵: تراکم شهری
۱۳۵	۲-۳-۵: مسکن شهری
۱۳۵	۲-۳-۵: مدیریتی و اجرایی
۱۳۵	۲-۳-۵: ساختار فضایی - کالبدی و محیط طبیعی

فهرست جداول

۳۷	جدول ۱-۲: فرآیند تهیه طرح کاربری زمین
۴۶	جدول ۲-۲: شاخص های اصلی مکانیابی
۵۶	جدول ۳-۲: وضعیت شهر در سال ۱۳۸۶ بر حسب ماه
	جدول ۴-۲: تراکم جمعیتی شهر لاهیجان ۱۳۸۵ - ۹۰
۹۰	جدول ۵-۲: متوسط تراکم ساختمانی، محدث قطعات، سطح اشغال و تعداد طبقات شهر لاهیجان ۱۳۸۸
	جدول ۶-۲: مشخصات کامل نواحی شهری لاهیجان (۱۳۹۰)
۹۷	جدول ۱-۴: کاربری اراضی شهر لاهیجان
۹۹	جدول ۲-۴: جمعیت شهر لاهیجان در سالهای ۱۳۳۵ - ۱۳۸۰
۱۰۱	جدول ۳-۴: متوسط رشد جمعیت شهر به تفکیک عوامل طبیعی و مهاجرت طی سالهای ۸۵ - ۱۳۶۵
۱۰۲	جدول ۴-۴: جمعیت، مهاجرت و مساحت شهر لاهیجان ۱۳۹۰ - ۱۳۳۵
۱۰۷	جدول ۵-۴: فهرست دفاتر خدمات مسافرتی شهر لاهیجان ۱۳۹۰
۱۰۷	جدول ۶-۴: مشخصات هتل های شهر لاهیجان ۱۳۹۰
۱۰۸	جدول ۷-۴: مشخصات مجتمع های تفریحی و سیاحتی شهر لاهیجان ۱۳۹۰
۱۰۸	جدول ۸-۴: مشخصات مهمانپذیرهای شهر لاهیجان ۱۳۹۰
۱۰۹	جدول ۹-۴: مشخصات واحدهای پذیرایی و بین راهی شهر لاهیجان ۱۳۹۰
۱۱۰	جدول ۱۰-۴: مشخصات اماکن ورزشی ادارات دولتی شهر لاهیجان
۱۱۰	جدول ۱۱-۴: فهرست باشگاه های فعال شهر لاهیجان
۱۱۱	جدول ۱۲-۴: ویژگی های کالبدی مراکز اداری شهر لاهیجان
۱۱۳	جدول ۱۳-۴: کاربری اراضی حوزه یک ۱۳۹۲
۱۱۵	جدول ۱۴-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه دو ۱۳۹۲
۱۱۷	جدول ۱۵-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه سه ۱۳۹۲
۱۱۹	جدول ۱۶-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه چهار ۱۳۹۲
۱۲۱	جدول ۱۷-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه پنج ۱۳۹۲
۱۲۳	جدول ۱۸-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه شش ۱۳۹۲
۱۲۵	جدول ۱۹-۴: نحوه استفاده از اراضی در وضع موجود حوزه هفت ۱۳۹۲

- جدول ۱-۵: شاخص امتیاز دهی معیارهای مکانی ۱۲۹
- جدول ۲-۵: ماتریس دسترسی کاربریها ۱۳۰
- جدول ۳-۵: جمع بندی معیارهای مکانی ۱۳۰

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴: جمعیت شهر لاهیجان طی سالیهای ۱۳۳۵ الی ۱۳۹۰ ۱۳۰
- نمودار ۲-۴: تغییرات جمعیت شهر لاهیجان (۱۳۳۵-۱۳۹۳) ۱۳۰
- نمودار ۳-۴: تغییرات مهاجرت شهر لاهیجان (۱۳۳۵-۱۳۹۳) ۱۳۰
- نمودار ۴-۱: تغییرات مساحت شهر لاهیجان (۱۳۳۵-۱۳۹۳) ۱۳۰
- نمودار ۵: تغییرات جمعیت و مهاجرت طی ۵۰ سال گذشته ۱۳۰
- نمودار ۶-۵: جاذبیت مناطق ۷ گانه شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۳۱

فهرست نقشه ها

- نقشه ۱-۱: محدوده مورد مطالعه سلسله مراتب کشوری و استانی ۲۱
- نقشه ۱-۲: طبقه بندی ارتفاعی شهر لاهیجان ۵۷
- نقشه ۲-۲: شیب اراضی شهری ۵۸
- نقشه ۳-۲: شبکه معابر شهر لاهیجان ۶۲
- نقشه ۴-۲: شبکه های ارتباطی شهر لاهیجان ۷۱
- نقشه ۵-۲: وضعیت پوشش خیابان های شهر لاهیجان ۷۲
- نقشه ۶-۲: محلات و نواحی شهر لاهیجان (۱۳۹۰) ۸۸
- نقشه ۷-۲: نواحی شهری در پهنه بندی شهر لاهیجان ۸۹
- نقشه ۱-۴: کاربری اراضی در ۷ ناحیه شهری لاهیجان ۹۸
- نقشه ۲-۴: کاربری اراضی در منطقه ۱ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۱۴
- نقشه ۳-۴: کاربری اراضی در منطقه ۲ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۱۶
- نقشه ۴-۴: کاربری اراضی در منطقه ۳ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۱۸
- نقشه ۵-۴: کاربری اراضی در منطقه ۴ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۲۰
- نقشه ۶-۴: کاربری اراضی در منطقه ۵ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۲۲
- نقشه ۷-۴: کاربری اراضی در منطقه ۶ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۲۴
- نقشه ۸-۴: کاربری اراضی در منطقه ۷ شهر لاهیجان ۱۳۹۲ ۱۲۶
- نقشه ۱-۵: پراکندگی جکیمت در شهر لاهیجان به تفکیک مناطق ۱۳۹۲ ۱۳۱
- نقشه ۲-۵: پلیگون تیسس جهت تعیین تعاملات اجتماعی شهروندان با کاربری های شهری ۱۳۲

سازمان فضایی همواره به عنوان یک پدیده مهم و اساسی در روند برنامه ریزی های شهری مورد بحث بوده است. در واقع، این پدیده از سویی می تواند به بسیاری از مسائل شهری مانند کمبود زمین، مسکن، بهینه نمودن هزینه تأسیسات و تجهیزات شهری، جلوگیری از رشد افقی شهرها و ... پاسخ داده و از سوی دیگر بدلیل در نظر نگرفتن ظرفیت بالقوه مکان در پذیرش جمعیت، خود پدید آورنده مشکلات و نارسائی هایی مانند افزایش تراکم جمعیتی و ساختمانی، اختلال در تأسیسات زیربنایی و خدمات شهری از جمله ترافیک شهری، تأثیرات نامطلوب کالبدی و زیست محیطی و ... در فضای شهری باشد. لذا حد مطلوب آن متناسب با شهرهای مختلف که به لحاظ ویژگیهای جغرافیای طبیعی و انسانی، از شرایط خاصی پیروی می کنند تعیین می شود و نمی توان مقادیر ثابتی از آنرا برای هر شهر یا معیار ای اعمال نمود.

در سال ۱۳۹۲، مساحت کل شهر لاهیجان حدود ۱۴۴۷/۵ هکتار می باشد که از این میزان، حدود ۹۶۴ هکتار (معادل ۶۴ درصد از مساحت کل شهر) به اراضی خالص شهری اختصاص دارد و باقیمانده اراضی ناخالص شهری است که شامل اراضی مخروبه و متروکه، اراضی ساخته نشده شهر لاهیجان، باغات و اراضی زراعی و بستر رودخانه است. اراضی مذکور حدود ۳۹ درصد مساحت کل شهر را به خود اختصاص داده اند. سرانه اراضی خالص شهر لاهیجان برابر با ۹۳/۳ مترمربع می باشد، به عبارت دیگر به هر یک از افراد ساکن در این شهر ۹۳/۳ مترمربع از کل کاربریهای شهری اختصاص می یابد که این میزان به مجموع عملکردهای مختلف موجود در شهر اختصاص می یابد. از اراضی خالص شهری، حدود ۵۱۷ هکتار به منطقه مسکونی (مسکونی ناخالص) اختصاص یافته که ۵۹ درصد از اراضی خالص و ساخته شده شهر را شامل می شود. سرانه ناخالص مسکونی در شهر، به ازای هر نفر حدود ۵۵ متر مربع است. کاربری های تجاری شهر سطحی معادل ۱۶ هکتار را به خود اختصاص می دهند. سرانه کاربری تجاری در لاهیجان ۱/۷ مترمربع می باشد که نشان دهنده میزان بالای کاربری های تجاری در سطح شهر لاهیجان است. شبکه معابر شهر سطحی معادل ۲۸۹/۳ هکتار را به خود اختصاص می دهد. رقم مذکور معادل ۳۱/۵ درصد سطح اراضی خالص لاهیجان می باشد.

علی رغم تفریحی و توریستی بودن شهر لاهیجان مشاهده می گردد که سرانه کاربری تفریحی و گردشگری در این شهر پایین و معادل ۰/۲ می باشد

www.ketab.ir